

Klasik Türk Şiirinde İlyas Peygamber

Fatih SONA*

Öz

Klasik Türk Edebiyatı geniş bir coğrafyada etkili olmuştur. Klasik Türk Edebiyatı şairleri, şiirlerini yazarlarken Kur'an-ı Kerim'den, hadislerden, kıssalardan, mucizelerden yararlanmışlardır. Peygamber kıssaları bunlardan biridir. İlyas Peygamber de Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen peygamberlerdendir ve İsrailoğullarına gelen peygamberlerdendir. İsrailoğulları Allah'a verdiği sözleri unutup başka ilahlara tapmaya başlamış; bunun üzerine Allah İlyas'ı onlara peygamber olarak göndermiştir. Halk, Ba'l isimli bir puta tapmaktaydı. İlyas'ın bütün uyarılarına rağmen bu puta tapmaktan vazgeçemediler. İlyas Peygamberi memleketlerinden kovdular. Sonra ülkelerine yağmur yağmaz oldu; büyük bir kuraklık ve kıtlık oldu. Bunun üzerine halkı İlyas Peygamberi bularak onun sözüne uyacaklarını söylediler. İlyas Peygamber tekrar dua ederek onlar üzerindeki bereketsizliği kaldırdı. Ülkelerine tekrardan bolluk ve bereket geldi. Yalnız belli bir zaman sonra halkı verdikleri sözü unuttular, tekrar Allah'a isyan etmeye başladılar. Halkın isyanı üzerine İlyas Peygamber Allah'tan kendisini onların yanından almasını söyledi. Allah onun duasını kabul etti. İlyas ateşten bir ata binerek gökyüzüne yükseldi. Klasik Türk edebiyatı şairleri İlyas Peygamberi çeşitli vesilelerle şiirlerine konu etmişlerdir. Bu makalede Klasik Türk Edebiyatı şairlerinin İlyas Peygamberi ne şekilde şiirlerinde konu ettiği üzerinde durmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Şiiri, divan, İlyas Peygamber, kıssa.

Ilyas Prophet In Classical Turkish Poetry

Abstract

Classical Turkish Poetry has been effective on a wide territory. Classical Turkish Poetry's poets got benefit from Koran, hadiths, parables and miracles when they were writing their poems. Prophet parable is one of these. Ilyas Prophet is one of these prophets whose name is recorded in Koran. One of the prophets who came to warn the children of Israel. The children of Israel started to pray other gods forgetting their promises to Allah. Upon this Allah sent Ilyas to them to warn. The people had been

* Yrd.Doç.Dr. Çankırı Karatekin Fakültesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, fatihsona@yahoo.com.

worshipping to idol named Ba'l. They didn't give up to worship to this idol despite all warnings of Ilyas. They fired Ilyas from their country. After there was no rain in their soils, a big famine and drought. Upon this, the people said to Ilyas by finding him that we would obey your promises. Ilyas Prophet prayed again and removed the curse in them. Abundance came again to their soils. However, after a while, they forgot their promises and started to revolt to Allah again. On the rebellion of the people, Ilyas wanted Allah to take him. Allah accepted his pray. Ilyas ascended to sky by riding a horse. Classical Turkish Poetry's poets talked about Ilyas Prophet in a variety of ways. In this article, we will discuss what and how these poets talked about Ilyas Prophet in their poems.

Key Words: Classical Turkish Poetry, divan, Ilyas Prophet, parable.

Giriş

Klasik Türk Şiiri geniş bir coğrafyada, uzun bir zaman diliminde etkisini göstermiştir. Klasik Türk şiirinde, çeşitli imajlar, birbirini kovalayan çağrışımlar kullanılır. Klasik Türk şiirinin imaj sistemi Kur'an-ı Kerim, hadis, kelâm, İslam tarihi, İran mitolojisi ve astronomi de dâhil olmak üzere bir kültür ve bunlara dair telmihlerin anahtarlarını oluşturur (Akün 1994:424). Klasik Türk şairi, şiirlerini yazarken bunlardan faydalanır.

Klasik Türk şairleri, Kur'an-ı Kerim'den alıntılar yaparken peygamber kıssalarından da yararlanmışlardır.¹ Bu peygamberlerden biri de Hazreti İlyas'tır. Hazreti İlyas, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerdendir. Hazreti İlyas, peygamber olduğunda milleti Ba'l adındaki puta tapmaktaydı. "Ba'l'dan vazgeçin ve her şeyin yaratıcısı olan Allahu Teâlâ'ya ibadet edin" diye öğüt verdi ancak milleti onu dinlemedi. Hazreti İlyas onları Allah'ın azâbıyla korkutmasına rağmen, milleti onu memleketten kovdu. Allahu Teâlâ bunun üzerine onların ülkesinden bereketi kaldırdı, yağmur yağmaz oldu. Açlıktan leş yediler. Sonunda İlyas Peygamberi buldular, onun sözlerini dinlediler. Allahu Teâlâ onların üzerinden bu belâyı kaldırdı. Sonra yine kâfir oldular. İlyas Peygamber de Allahu Teâlâ'ya yalvarıp izin aldı (Ahmet Cevdet Paşa 1985: 31-2). İlyas Peygamber, emrolunan yere vardı. Ateşten bir at gördü. Ona bindi ve gözden kayboldu. Allahu Teâlâ onu melekler makamına yükseltti (Levend 1980:123).

¹ Bu konuda şu makalelere bakılabilir: Adnan Uzun (2004) "Divan Şiirinde Hz.Nuh'un Tasavvufî Yönden Ele Alınması" Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi"167-172; Adnan Uzun (2016) "Divan Şiirinde Hz. Musa" Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi,64-74; Seydi Kiraz(2014) " Türk İslam Edebiyatında Bir Peygamber Portresi: Hz. İsa" EKEV Akademi Dergisi, 261-280.

Bu gidişle ilgili çeşitli rivâyetler vardır. Bir rivâyete göre İlyas Peygamberi Allahu Teâlâ, kendi katına aldı ve ona nurdan bir elbise giydirdi; yeme, içme ihtiyacını kaldırdı. Ona ebedî hayatı nasip etti. Başka bir rivâyete göre İlyas Peygamber ömrünün sonuna doğru hastalanmış ve öleceğini hissetmişti. Bu yüzden ağlamaya başladı. Cenâb-ı Hak neden ağladığını ona sordu. O da dünya hayatı endişesi ile değil, insanların kendinden sonra Allah’a ne şekilde ibâdet edeceklerinden emîn olmadığı için ağladığını söyledi. Bunun üzerine Allahu Teâlâ ona kıyamete kadar ömür verdi (Ocak 1990:76).

İlyas Peygamber Kur’ân-ı Kerim’de iki yerde geçmektedir: “Şüphesiz, İlyas da peygamberlerdendi. O halkına bir zamanlar şöyle seslenmişti: Allah’tan korkmaz mısınız? Yaratanların en güzelini bırakıp Ba’l adlı puta mı tapıyorsunuz? Allah hem sizin hem de önceki atalarınızın Rabbidir. O zaman, onu yalanladılar. Şüphesiz onlar, huzura getirilecekler. Ancak Allah’ın ihlaslı kulları bunun dışındadır. Sonradan gelenler içinde ona iyi bir nam bıraktık. Selam olsun İlyas’a. Biz, iyilik yapanları işte böyle ödüllendiririz. Çünkü o, bizim mü’min kullarımızdandı.”(Kur’ân-ı Kerim, Sâffât Sûresi, 123-132). “Zekeriya’yı, Yahya’yı, İsa’yı, İlyas’ı da hidayete erdirdik. Onların her biri iyi, sâlih kullardandı.” (Kur’ân-ı Kerim, En’âm Sûresi 85).

İlyas Peygamber Klasik Türk edebiyatı şairlerinin şiirlerine de konu olmuştur. Bunları çeşitli başlıklar altında değerlendirmek mümkün olacaktır.

1. Ölümsüz Olması

Rivayete göre Hızır, arkadaşı İlyas ile birlikte İskender’in yanında bulunmuş ve ona kılavuzluk ederek karanlıklar ülkesinde âb-ı hayatı aramaya çıkmışlar. Önce denizde sonra karada yolculuk etmişler. Belli bir zaman sonra İskender onların yanından ayrılmış. Uzun maceralardan sonra Hızır ve İlyas bir pınar kenarında oturmuşlar. O suda elini yıkayan Hızır, yanlarındaki pişmiş balığa tesadüfen bir damla su damlatmış. Balık canlanarak suya atlamış ve kaybolmuş. Onlar da suyun âb-ı hayat olduğunu anlayarak kana kana içmişler. Sonra İskender’e haber vermek istemişlerse de Allahu Teâlâ bildirmemelerini istemiş, bu sebeple İskender âb-ı hayatı içememiş. Âb-ı hayatı bulan İlyas ve Hızır ölümsüzlüğe kavuşmuş (Pekolcay-Eraydın 1975:103-4). Klasik Türk Şiirinde İlyas Peygamber, Hızır ile birlikte ölümsüz olması münasebetiyle şiirlere konu olmuştur. Karamanlı Aynî, İlyas ve Hızır peygamberlerin âb-ı hayatı içip sonsuzluğa karıştıklarını söylemektedir:

İki lebün deminde âb-ı hayâta irdi

İlyâs u Hızır anuçün buldı bekâ Muhammed

Karamanlı Ayni Divanı K.5/21

Yunus Emre, Hızır ile İlyas'ın ölümsüzlük suyu olan âb-ı hayatı içtiklerini; dolayısıyla birkaç yıl içinde ölmeyeceklerini söylemektedir:
Şol Hızır'ıla İlyâs âb-ı hayât içdiler
Bu bir kaç yıl içinde bunlar ölesi degül
Yunus Emre Divanı 158/6

Yunus Emre, dünyada iki kişinin yani Hızır ile İlyas'ın ölümsüzlük suyu olan âb-ı hayatı içtiklerini anlatmaktadır. Böylece de ölümsüzlüğe kavuşmuşlardır:

Yûnus Emre bu dünyâda iki kişi kalur dirler
Meger Hızır-İlyâs ola âb-ı hayât içmiş gibi
Yunus Emre Divanı 388/7

Necâti Bey, sevgilinin dudağının ve yüzünün etkileyiciliğinden bahsetmektedir. Ona göre onun dudağından Hızır ve İlyas peygambere İsa'nın mucizesi olan diriltme mucizesi erişmiştir. Sanki onun dudağının mucizesiyle Hızır ve İlyas ölümsüzlüğe kavuşmuştur. Bunun yanında sevgilinin yüzünden güneş ışık almış, alnından ay parlaklık almıştır. Sevginin dudağı yüzü, alnı o kadar etkileyicidir. Şair, sevgilinin güzellik unsurlarını peygamberlerle birlikte anmaktadır:

Lebinden mu'ciz-i İsa erişti Hızır u İlyâsa
Yüzünden gün ziyâ almış ay alnından münevverlik
Necâti Beg Divanı G.326 /3

Ahmed-i Dâi, İlyas ile Hızır'ın âb-ı hayatı içerek ölümsüzlüğe kavuştuğunu söylemektedir. O da havuz kenarında oturmasını ve sevgili ile kadeh içmesini söylemektedir:

Kenâr-ı havza mukîm ol nigâr ile kadeh iç

Nite kim âb-ı hayât içdi Hızır ile İlyâs

Ahmed-i Dâi Divanı 264/2

Mihri Hatun, aşkın şehidinin mahşere kadar İlyas gibi zinde, canlı olmasını dilemektedir. Sabah rüzgarı Hz. İsa'nın nefesi gibi can vermektedir:

Zind'ola ışkun şehidî haşre dek İlyâs-veş

Bûy-ı zülfünden sabâ ilte nesîm-i İsevi

Mihri Hatun Divanı G.196/3

Ümmî Sinan'a göre Hızır ile İlyas âb-ı hayattan içerek ölümsüzlüğü kazanmıştır. Âşığa sevgilinin dudakları da âb-ı hayat gibi gelmektedir:

Nice biñ Hızır-ıla İlyâs âb-ı hayvân içmege
Leblerinden hep yolında sarf ider masrâfını
Ümmî Sinan Divanı 188/8

2. İlyas'ın Hızır'la Birlikte İnsanlara Yardım Etmesi

Bir rivayete göre dört peygamber hâlen yaşamaktadır. Bunlardan İlyas ve Hızır yerde; İdris ve İsa göktedir. İlyas karalarda, Hızır ise denizlerde Muhammed ümmetinden darda kalanların imdadına yetişmekle görevlidirler. (Harman 2000:162). Edirneli Nazmî'ye göre gönül ve göz ülkesine sefer eyleyen kişiye kuruda ve yaşta yani karada ve denizde Hızır ve İlyas'ın dost olacağını söylemektedir:

Sefer eylerseñ eger dîde vü dil milketine
Kuruda yaşda saña yâr ola Hızır u İlyâs
Edirneli Nazmî Divanı 2763/2

Kuddûsî, Hızır ve İlyas'ın çaresizlik içinde kalanlara zikir ile yardım ettiğinden bahsetmektedir. Onlar açlara, muhtaçlara ekmek ve altın vererek onların dertlerine deva olmaya çalışırlar. Böylece onların sıkıntılarını giderirler:

Hızır u İlyas 'avn iderler zikir-ile muztarlara
Bahş iderler açlara muhtâclara nân u zeheb
Kuddûsî Divanı G.139/4

Gelibolulu Mustafa Âlî'ye göre İlyas, Allah'ın emri ile feryat edenlere yardım etmektedir:

İlyâs ki emr-i Hak ile feryâd-res durur

Bir cânibinde kim göre bir abd-i müstezâm

Gelibolulu Mustafa Âlî Divanı K.18/53

Şeyh Gâlib'e göre müritler sefere çıktıklarında güneş ile ay; hatta gece ve gündüzde Hızır ile İlyas yalın ayak onlara rehber olur. Aşk yoluna giren sâliklerin yolu meşakkatli ve uzundur. Bu uzun ve sıkıntılı yolda Hızır ve İlyas bile ona yardımcı olabilmektedir:

Salikân-ı râhına mihr ile mâh berg-i sefer

Pâ-bürehne Hızır u İlyâs oldu rehber rûz u şeb

Şeyh Gâlib Divanı K.1/30

Antepli Aynî, II. Mahmut'a dua etmektedir. Şair onun askerine denizde ve karada Hızır ve İlyas'ın yardım etmesini dilemektedir. Bunun yanında Allahu Teâlâ'dan onun ömrünü Nuh gibi uzun etmesini istemektedir:

Bahr u berde cündine imdâd ide İlyâs u Hızır

Nûh-veş 'ömrin füzûn itsün cevâd-ı Müste'ân

Antepli Aynî Divanı Tar.181/6

Antepli Aynî, II. Mahmud'un karada Hızır ile yoldaş olup kâfirleri bozguna uğrattığını, denizde ise İlyas'ın yardımı ile korsanları yendiğini söylemektedir. Hızır ve İlyas II. Mahmud'a yardım etmektedirler. Böylece kâfirlere karşı gâlip gelmektedir. Ona göre Hızır ile karada yoldaş olup kâfirleri yener; deryada İlyas'a uyup korsanları perişan eder:

Hızır ile hem reh olup berde bozar küffârı

Gark ider korsanı deryâda uyup İlyâs'a

Antepli Aynî Divanı Tar.396/2

Edirneli Nazmî, kendi durumunun iyi olmadığını anlattığı beytinde hâline acıyıp, gönlünü yapanların kuruda ve yaşta yani karada ve denizlerde yoldaşının Hızır ve İlyas olması için dua etmektedir. Şairin durumu perişandır:

Yaşuma acıyup ol kim yapa yıkık gönlüm

Kuruda yaşda ola yoldaşı Hızır u İlyâs

Edirneli Nazmî Divanı G.2764/4

Cevrî, bir kasidesinde cihanı yöneten hükümdarının denizde ve karada İlyas ve Hızır'a arkadaşı ve onlarla birlikte olmasını isteyerek ona dua etmektedir:

Bahr u berde ol Hudâvend-i cihân-dârı Hudâ

Eyleye İlyâs u Hızra hem-nişîn ü hem-inân

Cevrî Divanı K.50/13

Zâtî'ye göre gönül, vücudunun kayığını aşk denizine salmıştır. Şair, Hızır ile İlyas'ın himmetinin onunla olmasını dilemektedir:

Vücudañ zevrakın şalduñ gönül çün 'ışkı bahrine
Bile olsun senüñle himmeti Hızır ile İlyâsuñ

Zâtî Divanı G.774/2

Hâlet Efendi, Abdülmecid Hân'ı kasidesinde övmektedir. Ona dua etmenin farz olduğunu söylemektedir. Hatta onun işlerinde Hızır ve İlyas daima ona yardım etmekte, ona yol göstermektedirler:

Şeh-i âlem Abdü'l-mecîd Hân'a her ân
Duâ itmek farz oldu bize farz-ı zimmet

Umûrunda bâ-lutf u tevfiik ü te'yîd
İde Hızır u İlyâs dâ'im delâlet

Hâlet Efendi Divançesi K.1/12-16

3. İlyas'ın Karada veya Denizde Bulunması

Âb-ı hayatı içerek ölümsüzlüğe kavuşan Hızır ile İlyas, Allah'ın emri ile dünyada sıkıntıya düşenlerin yardımına koşarlarmış. Kıyamete dek sürecek olan bu görevi Hızır denizde, İlyas ise karada yaparmış. Her ikisi de senede bir gün buluşup beraberce Kâbe'ye hacca giderlermiş (Pala 1998:184). Kaynaklarda İlyas Peygamberin insanlara karada yardım ettiği söylenmesine rağmen, Divan şairlerine göre İlyas Peygamber, denizde bulunmaktadır ya da karada veya denizde olduğuna ayırım yapılmamaktadır.

Fuzûlî'ye göre İlyas Peygamber deniz suyu üzerinde seyran etmekte, bazen de İbrahim gibi ateşin üzerinde mesken eylemektedir. Fuzûlî, İlyas'ın denizlerde bulunduğu vurgu yapmaktadır:

Âb-ı deryâ üzre geh İlyâs-veş seyrân eder
Gâh eyler mesken İbrâhim tek âzer sabâ

Fuzûlî Dîvânı K.5/13

Şeyhülislam Yahyâ'ya göre gözyaşlarıyla toprak gibi olan tenine aşkından zarar gelmez. Şair, sevgilinin aşkından gözyaşı dökmektedir. Muhabbet, Hızır ve İlyas'ı daima denizde ve karalarda gözlemekte, aramaktadır:

Sirişkümle ten-i hâküme aşkunda zarar gelmez

Mahabbet Hızr u İlyâs'ı ki dâ'im bahr u ber gözler
Şeyhülislam Yahya Divanı G.121/5

Vahyî'ye göre gönül gemisi, intizar gözyaşlarına boğulmuştur. Şair, denizde olan İlyas ve karada olan Hızır'ın yardıma gelmesini istemektedir:

Keştî-i dil oldı gark-âb-ı sirişk-i intizâr
Dahı ey İlyâs-ı bahr ü Hızır-ı kân gelmez misün
Vahyî Divanı G. 172/3

Âsaf, Vezir Hasan Paşa zamanından donanmanın çok güçlü olduğundan bahsetmektedir. Onun zamanında denizlerin kaza ve belalardan emîn olduğunu anlatmaktadır. Bundan dolayı denizler o kadar güvenli hâle gelmiştir ki İlyas ve Hızır'a gerek kalmamıştır:

Deniz şimdi emîn oldu kazâlardan belâlardan

Ne lâzım Hızr u İlyâs-ı muhayyel bahr-i me'mûna

Âsaf Divanı K.3/38

Hayâlî Bey'e göre, İlyas Peygamber denizde bulunmaktadır. Ayrıca Hızır'ın âb-ı hayatı bulduğuna sevgilinin güzellik unsurlara katılarak telmihte bulunulmuştur:

Hattın erdi Hızır-veş âb-ı izârındı bana

Lâcerem İlyâs-ı vaktin ayağı deryâdadır

Hayâlî Bey Divanı G.82/2

4. Bazı Kişilerin İlyas Peygambere Benzetilmesi

Klasik Türk şiirinde bazı kişiler İlyas Peygambere benzetilmektedir. Karamanlı Aynî, peygamberlerin amcaları olan Hamza ve Abbas'ın kıymet ve itibarda Hızır ve İlyas peygamberler gibi olduğunu söylemektedir. Burada

onların makamlarının yanında Hz. Muhammed'e olan yardımseverlikleri de anlatılmış olabilir:

Şol iki 'amm-i nebî kim Hamza vü 'Abbâsdur

Kadr u rif'atda biri Hızır u biri İlyâsdur

Karamanlı Aynî Divanı K.14/1

Karamanlı Aynî, kendisini ölüyü canlandıran İsa Peygamber, karada ve denizde insanlara yardım eden Hızır ve İlyas peygamberler görmektedir:

Mürdeyi zinde eyleyen 'İsâ-demüm bilen bilür

Berr ü bahre Hızır u İlyâs-ı zamânem ya kimem

Karamanlı Aynî Divanı K.55/49

Ravzî, dönemindeki Hızır Bâlî'nin elini öperken kendisinin seyredilmesini istemektedir. Böylece Hızır ve İlyas'ı bir arada görmek mümkün olacaktır. Şair Hızır Bâlî'yi Hızır'a, kendisini ise İlyas'a benzetmektedir:

Hızır Bâlî'yle dest-bûs iderken gel beni seyr it

Eger görmek dilerseñ bir arada Hızır u İlyâs'ı

Ravzî Divanı G.578/8

Eşrefoğlu, bazen hasın hası bazen de Hızır İle İlyas olduğunu ifade etmektedir. Onlar gibi karada ve denizde yürüdüğünü söylemektedir:

Gâh hâsü'l-hâs oluram gâh Hızır İlyas oluram

Yürürem yaşda kuruda bükülere bölünürem

Eşrefoğlu Rûmî Divanı 69/10

Ispartalı Mustafa Sabri, kendisindeki manevi coşkudan dolayı Yunus, Niyazî-i Mısrî, İlyas ve Hızır gibi gördüğünü söylemektedir. Bunun yanında o gören ve görülendir. Şair onlar gibi olduğunu söyleyerek aslında kendi manevi coşkusu da söylemek istemiştir:

Menem Sabrî menem Şükrî menem Yûnus ile Mısrî

Menem İlyâs ile Hızrî menem nâzır ile manzûr

Ispartalı Mustafa Sabri Divanı 44/12

İlyas Peygamber bazen de o dönemdeki kişilere isim benzerliği nedeniyle şiirlere konu olmuştur. Cinânî bir kasidesinde İlyas Bey'i övmektedir. Onun bilgisi sayesinde benzersiz, eşsiz olduğunu söylemektedir. Hızır ve İlyas peygamberler karada ve denizde yoldan çıkmışlara doğru yolu göstermekte, onlara yardım etmektedirler. İlyas Bey de denizde ve karada o kadar cömertlik yapmaktadır ki sanki Hızır gibi olmuştur:

Yegâne Hazret-i İlyâs Beg ki olmuştur

Kemâli ile fûnûn-ı ma'ârif içre ferîd

Egerçi Hızır ile İlyâs bahr ile berde

Garîk ü güm-rehe eyler hemîşe sa'y-ı sedîd

Seni Hudâ nice İlyâsın ki Hızır etmiş

Cihâna cûdun ider bahr u berde lutf-ı mezîd

Cinânî Divanı K.36/9-14-15

5. Çeşitli Vesilelerle İlyas Peygamberden Bahsedilmesi

Klasik Türk edebiyatı şairleri, çeşitli vesilelerle İlyas Peygamberden bahsetmişlerdir. Eşrefoğlu Rûmî, pîr olarak kabul ettiği Abdülkâdir Geylânî'nin önce Hızır'ın yanında öğrenci olup, ilim öğrendiğini söylemektedir. Abdülkâdir Geylânî, ondan ilim öğrenip belli bir zaman sonra ise Hızır ve İlyas'a üstat olmuştur. Eşrefoğlu Rûmî, Hızır ve İlyas'ın şahsında Abdülkâdir Geylânî'nin makamının yüksek olduğunu söylemektedir:

Hızrâ şâkird oldı ol pür-usûl

İlm öğrendi tamâm eyledi kabûl

Hızır İlyâsa sonra üstâd oldı ol

Benüm pîrüm Abdül-kâdir Geylânî

Eşrefoğlu Rûmî Divanı 142/4

Rezmî, Şehzâde Sultan Mehmet'in doğumu için söylediği tarihte ona dua etmektedir. Şair, Allahu Teâlâdan onu zamanının âfetlerinden, belalarından koruması ve Hızır ile İlyas'ı da ona koruması, gözcü yapması

için dua etmektedir. İlyas ve Hızır böylece çocuk koruyucusu olarak görülmektedir:

Âfet-i devr-i zemândan dâ'imâ mahfûz olup
Hızr u İlyâsı ana Bârî nighbân eylesün
Rezmî Divanı Tar.17/5

Karamanlı Aynî, kendisinin İlyas, Hızır'a arkadaş, dost olduğunu söylemektedir. Kendisini Zülkarneyn olan İskender'e benzetmektedir. Şair, Hızır ile İlyas'ın yanına İskender'i de ekleyerek onlar arasına geçen olaylara telmihte bulunmaktadır:

Olmuşam İlyâs u Hızra ben refik
Ya'ni Zü'l-karneyn olan İskenderem
Karamanlı Aynî Divanı K.17/28

Yenişehirli Avni Beye göre dertlere alışık olan Mevlevîler üzüntü, keder denizinde İlyas'a iltifat etmezler. Kendi dertleriyle baş başa kalırlar, onunla mutludurlar. Bu yüzden İlyas Peygamberden yardım bile dilemezler:

Eyler mi bahr-i ye'sde İlyâsa iltifât
Derd-âşinâ garikleri Mevlevîlerün
Yenişehirli Avnî Bey Divanı G.238/4

Nef'î'ye göre dört büyük melekten olan Cebrail, fetih sûresini okuyunca Hızır ve İlyas da dua ve tekbirlere başlayarak ona eşlik etmişlerdir:

Başladı gûş edicek sûre-i fetha Cibrîl
Eyledi Hızr ile İlyâs du'â vü tekbîr
Nef'î Divanı K.39/5

Süheylî, değişik peygamberlerin adını saymaktadır. Ona göre Lût, Sâlih, Şuayip, Hârûn, Hızır, İlyas, Yûşâ, Musâ kerem sahibidirler, saygındırlar. Buna göre İlyas diğer peygamberlerle birlikte anılmaktadır:

Dahî Lût ile Sâlih hazret-i Şu'ayb ile Hârûn
Mükerrerem Hızr u İlyâs ile Yûşâ' hazret-i Mûsâ

Sonuç

İlyas Peygamber, Klasik Türk Edebiyatı şairlerinin şiirlerinde bahsettiği isimlerdendir. İlyas Peygamber, Hızır ile birlikte âb-ı hayat suyunu içerek ölümsüz olmuştur. Hızır ile birlikte insanlara bazen karada bazen denizde muhtaç insanlara yardım etmektedir. Bazen de iyi idarecilere İslam düşmanlarına karşı yardım etmektedir. Bazen bir şehzâdenin koruyucusu olabilmektedir. İlyas Peygamber bazen karada bazen denizde bulunur. Hızır ile baharda buluşurlar, buna Hıdırellez denilir. Bazı kişiler isim benzerliği nedeniyle Hızır'a benzetilir. İlyas Bey, yardımseverliğinden dolayı İlyas Peygambere benzetilmiştir. Peygamberin amcaları Hamza ve Abbas da Hz. Muhammed'e iyiliklerinden dolayı Hızır ve İlyas'a benzetilmiştir.

Kaynakça

Ahmed Cevdet Paşa (1985) Kıyas-ı Enbiyâ ve Tevârîh-i Hulefâ, C.1 (Haz. Mahir İz), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.

Akkuş, Metin (1993).Nef'î Divanı, Ankara: Akçağ Yay.

Aksoyak, İsmail Hakkı (2006) Gelibolulu Mustafa Âlî Divanı Harvard: Harvard Üniversitesi Yay.

Akün, Ömer Faruk (1994).”Divan Edebiyatı” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi C.9, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.s.389-427.

Akyüz, Kenan vd.(2000). Fuzûlî Divanı, Ankara:Akçağ Yay.

Arslan, Mehmet (2004). Antepli Aynî Divanı, İstanbul: Kitabevi Yay.

Arslan, Mehmet (2007). Mihrî Hatun Divanı, Ankara: Amasya Valiliği Kültür Yay.

Ayan, Hüseyin (1981). Cevrî hayâtı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay.

Aydemir, Yaşar (2007). Ravzî Divanı, Ankara: Birleşik Kitabevi Yay.

Bilgin, A. Azmi (?). Ümmî Sinan Divanı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. ekitap:<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10657,immigirismetinpdf.pdf> ?0 [Erişim tarihi 06.02.2017]

Ceylan, Ömür (2003) Hânedânda Bir Âsî, Dâmâd Mahmûd Celâleddîn Paşa, Âsaf Divanı, Ankara: Akçağ Yay.

Derdiyok, İbrahim Çetin (2005). Hâlet Efendi Divançesi, Adana: Karahan Kitabevi.

Doğan, Ahmet (2002). Kuddûsî Divanı, Ankara: Akçağ Yay.

Güneş, Mustafa (2006). İznikli Eşrefoğlu Rûmî'nin Hayatı, Eserleri, Divanı, İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı.

Gürbüz, Mehmet (2012). Rezmî Divanı, Ankara: Grafiker Yay.

Harman, Ömer Faruk (2000). "İlyas" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi C.22, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s.160-162.

Harmancı, Esat (2007). Süheylî, Ahmed Bin Hemdem Kethudâ Divanı, Ankara: Akçağ Yay.

Kalkışım, Muhsin (1994). Şeyh Gâlib Divanı, Ankara: Akçağ Yay.

Kavruk, Hasan (2001) Şeyhülislâm Yahyâ Divanı, Ankara: MEB. Yay.

Kiraz, Seydi (2014). " Türk İslam Edebiyatında Bir Peygamber Portresi: Hz. İsa" EKEV Akademi Dergisi,S. 60, s.261-280.

Kurnaz, Cemal- Üstüner, Kaplan (2013). Ispartalı Mustafa Sabri Divanı, Ankara: Kurgan Edebiyat Yay.

Levend, Ağâh Sırrı (1980). Divan Edebiyatı, Kelimeler, Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar, İstanbul: Enderun Kitabevi.

Ocak, Ahmet Yaşar (1990) İslâm-Türk İnançlarında Hızır yahut Hızır-İlyas Kültü, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.

Okuyucu, Cihan (1994) Cinânî Divanı, Ankara: TDK.Yay.

Özgül, M. Kayahan (2015). Yenişehirli Avni Bey, İstanbul: Dergah Yay.

Özmen, Mehmet (2001) Ahmed-i Dâî Divanı, Ankara : Türk Dil Kurumu Yay.

- Mermer, Ahmet (1997) Karamanlı Aynî ve Divanı, Ankara: Akçağ Yay.
- Pala, İskender (1998). Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, İstanbul: Ötüken Yay.
- Pekolcay, Necla-Eraydın, Selçuk(1975). İslâmî Türk Edebiyatı, İstanbul: İrfan Yay.
- Tarlan, Ali Nihat (1992). Hayâlî Divanı, Ankara: Akçağ Yay.
- Tarlan, Ali Nihat (1997). Necati Beg Divanı, İstanbul: MEB. Yay.
- Tarlan, Ali Nihat (1970). Zatî Divanı, Gazeller Kısmı II. Cilt, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
- Taş, Hakan (2004). Vahyî Divanı ve İncelenmesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. ekitap:
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10659,metinpdf.pdf?0> [Erişim Tarihi 06.02.2017]
- Tatçı, Mustafa (2008). Yûnus Emre Divanı, İstanbul: H Yay.
- Uzun, Adnan (2004.) “Divan Şiirinde Hz.Nuh’un Tasavvufî Yönden Ele Alınması” Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi” Sayı.12, Ankara, s.167-172.
- Uzun, Adnan (2016). “Divan Şiirinde Hz. Musa” Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, Karabük, s.64-74.
- Üst, Sibel (2012) Edirneli Nazmî Divanı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. ekitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10604,edirneli-nazmi-divani-sayfa-1-1989pdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 06.02.2017].